మట్టి గోడలు

"అబ్బ ! ఎంత చల్లని గాలి వేస్తా ఉందో ఇక్కడ!" అనుక్కుంది ఆ పిల్ల, మనస్సులో. ఒక్క క్షణం ఆగింది. కాస్త పరకాయించి చూచింది.

దారికి ఒక పక్క చిన్న చెరువు ఒకటి కనిపించింది. అక్కడక్కడా చిలప చిలపలుగా నీళ్లతో, చెరువు నిండా తామర పువ్వులూ, కలువ పువ్వులూ ఆకులతో ఉంది. ఆకులన్నీ సగం సగంగా ఎగురుతూ తన పక్కగా మడతలు పడి పోతున్నాయి, గాలికి. మరో పక్కన చిన్న పెంకుటిల్లు ఒకటి కనిపించింది. ఆ ఇంటి చుట్టూ వెదురు బొంగు బద్దలతో అల్లిన కటకటాలు పాతి ఉన్నాయి. తన జావిణి కొంగుతో తన మెడా, ముఖమూ తుడుచుకుని బాట కడ్డంగా నడిచి వెళ్లి, కటకటాల గేటు తెరుచుకుని ఇంటి ఆవరణలోకి వెళ్లింది. అంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. తన నడుముకు ఆన్చుకున్న జంగిణి తీసి ఇంటి వసారాలో అరుగు మీద పెట్టింది. ఇంటి లోపల నుంచీ ఏదో సుత్తితో నిమ్మళంగా కొడుతున్న శబ్దం వినొచ్చింది.

"పువ్వులమ్మ పువ్వులు పువ్వులు కావాలాండి?" అని నిమ్మళంగా గొంతెత్తి అరిచింది. ఒక క్షణంలో ఇంటో నించీ ఒక చేత్తో మేకూ, ఒక చేత్తో కుడుము రాయి పట్టుకుని వంగి చూచింది నడి వయస్సు మల్లిన పార్వతమ్మ.

"ఏం పువ్వు లున్నాయి పిల్లా?" అడిగింది, ఆవిడ చిరునవ్వు ముఖంతో.

"మల్లిపూలండి" అంది. ఆ పిల్ల తనూ చిరునవ్వుతో. ఆవిడ ముఖాన బొట్టు లేకపోడం గమనించి, "దేవుడికి పెట్టండి అమ్మగారు" అంది, ఆ పిల్ల, అరుగుకు తన నడుము ఆనించి నుంచుంటూ.

పార్వతమ్మ నిమ్మళంగా తలుపు దగ్గరికి నడిచి వచ్చింది.

తన చేతుల్లో ఉన్న మేకూ, రాయి వంగి, అతి నిదానంగా కింద పెట్టి, చెయ్యి కింద ఆనుక్కుంటూ కూచోబడింది. తలుపుని ఆనుక్కుని, ఎడమ చేత్తో కుడి చేతి దండ ఒత్తుకుంటూ.

"సరిగ్గా కూచో, అమ్మాయ్, నువ్వు కూడా" అంది ఆవిడ కలుపుగోలు తనంగా. ఆ అమ్మాయి నిమ్మళంగా పార్వతమ్మకు ఎదురుంగా కింద మెట్ల మీద కాళ్లు రెండూ వెనక్కి మడుచుకుని వినయంగా కూచుంది.

"ఇక్కడ చల్లంగా ఉందండి అమ్మగారు. ఇంత పొద్దు వాటారినా గాని ఇంకా వడగాడ్పు కొడతానే ఉందండి. దారంతా నేల ఆవిర్లు విడుస్తానే ఉందండి" అంది, ఆ పిల్ల చిరునవ్వుతో.

"ఉండదటే మరి. చైత్రమాసం గదూ. ఇక్కడ ఈ తామర చెరువు గాలి. ఈ మాత్రం చల్లగా ఉంటోంది. అంతే, మీ ఇంటో చల్లగా ఉండదా?" అడిగింది పార్వతమ్మ.

"మా ఇంట్లో చల్లగానే ఉంటాదండి. పూదోట గదాండి... అమ్మగారూ, దండలు నెప్పొండి, ఆ విదంగా దండలు పిసుక్కుంటా ఉండారు?" అడిగింది ఆ పిల్ల భయం భయంగా, జాలితో.

"అవునే పిల్లా. ఒంటో బాగుండడం లేదు. గుండెల్లో ఏదో దోషం ఉందట. బలహీనంగా ఉంటుంది. అసలు బరువు పనులు ఏమీ చెయ్యవద్దన్నారు డాక్టర్లు" అంది పార్వతమ్మ.

"అట్లా అయితే మరి ఎట్లాగండి... ఇంట్లో పనీ ... గట్టా..." అంది ఆ పిల్ల కాస్త నిదానించి, నిదానించి.

"ఆఁ, ఏమంత ఉందిలే, మహా. ఏదో కాస్త అబ్బాయి సహాయం చేస్తాడు - ఆఫీసుకు వెళ్లే వరకూ. ప్లస్‌టూ పాస్ అయ్యాడు. అంతలో వాళ్ల నాన్నగారు పోయారు. అందువల్లనే ఉద్యోగం చేస్తూ ప్రైవేటుగా బి.కామ్. చదువుకుంటున్నాడు" అందావిడ.

''అయినా మీరు ఒంటరిగా ఉండాలి గదాండి - ఈ ఊళ్లో శుట్టా లెవ్వళూ లేరాండి - కాశంత అప్పుడప్పుడూ ఒచ్చి, ఆదుకునే దానికి?'' అడిగింది, ఆ పిల్ల, అక్కరగా, కాస్త స్వతంత్రం తీసుకుని.

''ఈ ఊళ్లోనే కాదు, మరి ఏ ఊళ్లోనూ లేరు" అంది పార్వతమ్మ కాస్త చిరునవ్వుతోనే.

''మరి?'' అంది, ఆ పిల్ల, కాస్త నవ్వుతో.

''మరే ముంది? అనాథో దేవ రక్షకః అంటారుగా పెద్దలు ! దిక్కులేని వాళ్లకి భగవంతుడే తోడు" అన్నారావిడ.

''గట్లా మేకులు గీకులు కొట్టకండి అమ్మగారు" అంది ఆ అమ్మాయి మనస్సు బాధతో.

''కొట్టక పోతే ఎట్లాగే పిల్లా? రాముల వారి పటం మేకు జారి కిందికి పడ్డది. అందుకని కొడుతున్నాను తిరిగి తగిలించడానికి" అంది ఆవిడ.

''అట్లా అయితే కొట్టేసి రండమ్మగారు. మరి గట్టా చేతులు నెప్పి అని అన్నాను, నేను. పోనియ్యి, ఆ మేకు నేనే కొట్టి తగిలిద్దామా అంటే, నేను ఇంటి లోపలికి రాకూడదాయె. నేను కొట్ట గలుగుతా" అంది ఆ పిల్ల ఆగి, ఆగి కాస్త సందేహిస్తూ.

''అదే! నీ ఇల్లు బంగారం గాను! నువ్వు ఇంట్లోకి వస్తే ఏం ? అదేమిటి, నాకటువంటి చాదస్తపు ఆచారాలు ఏమీ లేవు. మా నాన్నగారు స్వతంత్ర పోరాటంలో జైలు కెళ్లారు. ఆయన త్యాగి. ఇట్లాంటి మూఢ నమ్మకాలు ఆయనకి గిట్టనే గిట్టవు. అసలు ఒప్పుకోరు. నువ్వు కొట్టి చూడు, రా" అంది పార్వతమ్మ లేస్తూ. ఆ పువ్వుల పిల్ల నిమ్మళంగా చెప్పుల్లో నించీ కాళ్లు తీసేసి ఇంటోకి అడుగు పెట్టింది.

''ఇదిగోనే అడ్డ గోడ. మట్టి గోడ. మేకు నిలవడం కష్టంగా ఉంది" అంది పార్వతమ్మ.

''అదేంటండి అమ్మ గారు, ఈ జేనెడు అడ్డగోడ మట్టి గోడ అని ఇంత

బయపడుతుంటారు. ఇయ్యన్నీ నాకు అలవాటే నండి అమ్మగారు. మా ఇంట్లో అయితే లోన గోడలన్నీ మట్టి గోడలే నండి. చుట్టూతా ఉండేయన్నీ ఇటిక రాళ్ల గోడలండి'' అంది ఆ పిల్ల.

''అమ్మయ్య! పటం నిల్చిందే పిల్లా! బలే సుతారంగా కొట్టావు మేకు. ఇంత వరకూ నాకెంత మనస్సు బాధ కలిగిందో తెలుసా? రాముల వారు మా ఇంటి దైవం. అందుకనే మా అబ్బాయికి కూడా వాళ్ల నాన్నగారు రాఘవేంద్రరావు అని పేరు పెట్టుకున్నారు" అందావిడ పటం తగిలించి, తృప్తిగా.

బయటికి వచ్చి కూర్చుని, పువ్వుల జంగిడి ఒళ్లో పెట్టుకుని ''అమ్మగారూ, మీది పెద్ద మనస్సండి" అంది పువ్వుల పిల్ల.

''అదేమిటే, ఏమంత పెద్ద ఘన కార్యమయింది? అబ్బ ఎంత వాసనే పువ్వులు! ఎల్లా ఇస్తున్నావు అమ్మాయ్?" అడిగింది.

''ఎంత కేముంది లెండి! పొద్దు పోయింది. అన్నీ తీసేసుకోండి అమ్మగారూ!' అంది ఆ పిల్ల.

''ఇన్నా? ఇవ్వన్నీ నా కెందుకే?" అంది పార్వతమ్మ.

''ఎట్టాగా వాడి పోతాయండి, చూడలేక దగ్గిర ఇళ్ల వాళ్లకి ఇచ్చి రమ్మన్నా డండి మా నాయన. వాడికగా తీసుకోండి. నెలాఖరికి మా నాయనకి డబ్బియ్యండి" అంది ఆ అమ్మాయ్.

''ఎంచక్కటి పువ్వులు బలే వాసన' అందావిడ చేతి కిచ్చిన పువ్వులు ముచ్చటగా చూస్తూ.

''వాసు దేవాలయానికి పువ్వు లిచ్చేది మేమే నండి".

''అల్లాగా!'' అంది పార్వతమ్మ కాస్త ఆశ్చర్యంగా.

''ఈ సంవత్సరం తెగ పూసా యండి. మా నాయన గుళ్లో పువ్వు లిచ్చి వచ్చే సరికల్లా, తిరిగి తెల్లటి మొగ్గలు పైకి ఒచ్చి చూస్తాయండి. ఈ సంవత్సరం నే నొచ్చా నని నా కోసమే ఇట్లా తెగ పూస్తా వుండా యంటున్నా రండి మా నాయన'' అంది ఆ అమ్మాయ్, కపటం లేని సంతోషంతో.

"అంటే, ఇన్నాళ్లూ ఇక్కడ లేవా? మరి ఎక్కణ్ణించీ వచ్చావ్? అదే, నిన్ను ఇంత వరకూ ఎప్పుడూ చూడ లేదు అనుకుంటూనే ఉన్నా" అంది పార్వతమ్మ.

"నేను మా నాయనమ్మ దగ్గరే ఉండి పోయానండి – రామగిరి పాడులోనే" అంది ఆ పిల్ల.

"నీపేరు?" అడిగిందావిడ పువ్వులు చేతిలోనే పట్టుకుని.

"సిరి దేవి అమ్మగారు" అంది.

"చక్కని పేరు. నువ్వు కూడా రా. దణ్ణం పెట్టుకో. దీపారాధన చేస్తాను' అంది పార్వతమ్మ నిమ్మళంగా లేస్తూ.

"నువ్వు ఒక పాట పాడవే సిరి దేవి" అందావిడ, పువ్వులు అలంకరిస్తూ దేవుడికి.

"నాకు ఇస్కూల్లో నేర్పిన పాటలే తప్ప వేరే ఏమీ రావండి అమ్మా!" అంది సిరి దేవి.

"చదువుకున్నావా? అదే అంటూ, నాకూ నువ్వు మామూలు పువ్వుల పిల్లలా లేవే. గొంతూ అదీ అని తోస్తూనే ఉంది, ఇంత సేపూ" అంది పార్వతమ్మ, మిగతా పువ్వుల చేరు భర్తగారి పటానికి వేస్తూ.

"నేను 8వ క్లాసు మంచి మార్కులతో పాస్ అయ్యా నండి అమ్మ గారు'అంది సిరి దేవి తృప్తిగా చూస్తూ.

"మా నాన్నమ్మ గారు ఒక రింటికి వెళ్లే పిల్లకి చదువు ఎందుకు లేవే అంటూ నన్ను చదవ పెట్టనే లేదు. మా నాన్న గారా ఎప్పుడూ మీటింగులూ, జైళ్లూ, నాకు చదువు రాదు" అంది కాస్త మనోబాధతో, పార్వతమ్మ. దీపారాధన చేసి, "శ్రీరామా.. రామా.. అని పిలువ.. దశరధుడు తప మేమి చేసెనోయీ.." అని ప్రారంభించి చక్కని సన్నని గొంతులో ముగించింది.

"నాకు పాటలు కూడా నేర్ప లేదే సిరి దేవి ఎవ్వరూ. నా ఊహా, ఉపాయాలతో నేనే నేర్చుకున్నాను" అంది పార్వతమ్మ బయటి కొస్తూ.

"అమ్మా, అంత మన సిచ్చి పాడారే. ఎంత చక్కగా.. దేవతలే వచ్చా రేమో అనిపిచ్చేసింది నాకు".

"సరి పోయిందిలే. చీకటి పడుతూందే. నీకు ఆలస్య మయిపోయింది. మీ అమ్మ గాబరా పడుతుంది పాపం" అం దావిడ.

"నాకు అమ్మ లేదండి" అంది సిరి దేవి నిమ్మళంగా, ఖాళీ పువ్వుల శిబ్బి చేత పట్టుకుంటూ, కాస్త మనస్సు బాధతో.

"ఏవన్నావే? నీకు అమ్మ లేదా? ఏం? ఏమయింది? చెప్పు" అడిగేసింది పార్వతమ్మ ఆత్రతగా.

"అసలు మా అమ్మ నన్ను నీళ్లాడినప్పుడే ఆమెకి కడుపులో ఏదో తొందర గలిగిందంట. ఆ మిస్టేకు సరి కా లేదండి కడశీ వరకూ. మా అమ్మ కాశంత అన్నం వండి మా నాయనకి పెట్టే వరకే గాని బలం రానే లేదంట. అది పోయి ఏడు మరీ ఎక్కువా కడసీకి మా అమ్మనే తినేసింది. ఇక్కడికి తీసుకొచ్చి ఒదిలేసింది. నేను కూడా దగ్గర లేకపోతే మా నాయన అసలు పిచ్చి వాడు అయిపోతాడని అనుక్కున్నారు" అంది దీన స్వరంతో.

రెప్ప వెయ్యకుండా ఆలకించిన పార్వతమ్మ గారు "ఎవ్వరైనా మంచి తెలివైన డాక్టరుకీ, లేకపోతే ఏదైనా పెద్ద ఆస్పత్రిలో వేసి నట్టయితే మీ అమ్మ నీకు దక్కునేమోనే!" అంది గాఢ సానుభూతితో.

"పని ముట్లూ, ఆయుధాలు బాగా ఎక్కువగా ఉంటాయని పెద్ద ఆస్పత్రిలో వేసారు. మరి మా అదృష్టం, అమ్మా!" అంది.

పార్వతమ్మ "అంతేలే. మీరు తెచ్చుకున్నది అంతే!" అంది బరువుగా. "ధైర్యం తెచ్చుకోవాలి. చేసేదేమీ లేదు."

అట్టే నించోబడి పోయిన సిరి దేవి, "అసలు ఆస్పత్రులలో పని చేసే ఓళ్లకి రెండు కళ్లంటండి మా నాయనమ్మ చెప్పుతాది"!

"అదేమిటే నీ ఇల్లు బంగారం గాను! మన కందరికీ రెండు కళ్లు పెట్టలే భగవంతుడు?" అంది ఆశ్చర్యంగా పార్వతమ్మ.

"అట్లా కాదండి అమ్మ గారు. గొప్ప ఓళ్లని శూట్టానికి ఒక కన్నంట. బీద ఓళ్లని శూట్టానికి ఒక కన్నంట. అందుకే ఎంత డబ్బు ఖర్చు పెట్టినా ఫలం ఉండ దంట" అంది సిరి దేవి.

"ఓస్ నీ ఇల్లు బంగారం గాను, ఇంకేమిటో అనుక్కున్నాను నేను! అదా సంగతి! అది నిజమే. అది ప్రపంచ లక్షణం. దాన్ని అరికట్టలేం మనం" అంది పార్వతమ్మ, చిరునవ్వుతో.

"అమ్మ గారూ, మనం కబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఉండాం, చీకటి పడిందండి. నేను వెళ్లి వస్తానండి. పాపం మీరే ఒంటరిగా ఉండాలే" అంది సిరి దేవి.

"అదేం పరవా లేదు పిల్లా. అబ్బాయి వచ్చే వేళ అయిందిలే"అంది పార్వతమ్మ లేస్తూ.

* * *

విసురు విసురుగా తోటలోకి వస్తున్న సిరి దేవిని చూచి "ఏం అమ్మా, ఇంత లేటు?" అన్నాడు వాళ్ల నాన్న గోపాలం. ఇంటి అరుగు చివర కాళ్లు వేళ్లాడ వేసుకుని కూచుని, నోట్లో చుట్ట తీసేసి – "శానా లెక్క తిరిగి ఒచ్చినట్టు ఉండావు. మొదట కాస్సేపు కూచో" అన్నాడు.

"ఎక్కడికీ పోలేదు నాయనా, ఒక్క ఇంట్లోనే ఇంత సేపయ్యిందీ" అంది, జంగిడె అరుగు మీద పెట్టి తండ్రికి ఎదురుంగా రెండో అరుగు మీద కూచుంటూ.

"సరి పోయిందిలే. ఏరీ కోరీ వ్యవసాయం చేద్దామా అంటే కాడేమో దొంగ లెత్తుకెళ్లారంట.అట్లా ఉండాది. ఎప్పుడూ బయట కంపని పిల్లని బయటి కంపిస్తే మరి ఇట్టాగే..." అని ముచ్చటగా మొద లెట్టాడు, గారాబంగా.

"నాయనా! ఇటు పక్కగా తిన్నంగా వెళతా ఉంటే, ఒక చెరువు ఉండాది శూడు. దాని పక్కగా ఒక చిన్న కటకటాల పెంకుటిల్లు ఉండాదే..." అంది సిరి దేవి, పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చి తన కాళ్లు సిరి దేవి ఒళ్లో పెట్టి ముఖం చూస్తున్న కుక్క టైగర్ తల నిమురుతూ.

"ఓహో! అదా అమ్మా. అది మాధవయ్య మాస్టరు గారిల్లే. ఆ తామర గుంట పక్కది" అన్నాడు గోపాలం.

"దాని పక్కనే ఒక పెద్ద మేడ ఉండాది శూడు..." అని తండ్రికి అడ్డు తగిలింది. "దానిలో నించీ ఒక సొగసుకాడు నన్ను చూచి ఈల వేసుకుంటూ పోయాడు నాయనా!" అంది సిరిదేవి విసుగ్గా.

"వా డెవడమ్మా సన్నాసోడు! ఇక్కడ పులిని నేనుండానని వాడికి తెలవదల్లే ఉంది. ఇంకా ఈ సారి నీ కంట్లో బడితే బొయికలు ఏరతానని శెప్పు వాడితో. అసలు ఆ ఇల్లు దుష్టపోళ్లది. మాధవయ్య మాస్టారు పెదదండ్రి గారిది. ఆ రెండిళ్లకీ అస్సలవదు. ఆ ఇంటి కాకి ఈ ఇంటి మీద వాలదు" అన్నాడు కాస్త ముఖం చిట్లిస్తూ. "మాధవయ్య గారు మహా పెద్ద మడిశి. ఉపకారి" పొడిగించాడు గోపాలం, మట్టి నేల మీద రాస్తూ.

"నీకు తెలుసునా నాయనా వారు?" అడిగింది సిరి దేవి, సంతోషంగానూ, కాస్త ఆశ్చర్యంగానూ.

"అదేంటమ్మా అట్లా అడిగావ్? మనం ఈ ఏళ అన్నం తింటా ఉండాం అంటే, మనం తినే ఒక్క ఒక్క ముద్దా ఆ అయ్యగారు పెట్టిన బిచ్చమేగా!" అన్నాడు గోపాలం.

"అదెట్లా నాయనా? నా కిదేదీ తెలవలేదే?" అంది సిరి దేవి కుతూహలంగా.

"అదా? అసలు ఈ తోట మన తాతతండ్రుల దగ్గర నుంచీ మనకి మాన్యంగా వస్తా ఉండాదమ్మా. ఇది వాసుదేవాలయానిదే" అని మొదలు పెట్టాడు చెప్పడం, మట్టి మళ్లీ ముట్టిస్తూ. "గుడికి మాధవయ్య గారి తాత గారు ఒక ట్రస్టీ వారు పోయాక ఆ పదవి పెద్ద కొడుకుకు వచ్చింది. చిన్న కొడుకు మాధవయ్య గారిని కని అకాలంగానే పోయారు. దానితో అతని ఒంతు ఆస్తి కూడా ఆయన వేసేసుకుని, అప్పులు చూపించి, మాధవయ్య గారిని పదిక్లాసు వరకూ శదివిచ్చి, పెళ్లి జేసి, మాస్టారు ఉద్యోగం ఇప్పిచ్చి, ఒక అవుట్ హౌసు చిన్నది ఇచ్చి, వదిలేసారు" అన్నాడు గోపాలం.

"ఇంత తెలుసునా నాయనా నీకు?" అంది సిరి దేవి ఆశ్చర్యంగా.

"ఇది అందరికీ తెలిసిందే తల్లీ! నన్నెంత శేసాడో తెలుసా? నేను శదువు రాని ఓళ్లని, ఇం కొొకళ్ల దగ్గర లంచం తీసుకుని మన తోట వాళ్లకి ఇప్పిచ్చేసాడు. నేను

పిచ్చి పట్టినట్లుగా దిగులు పడి పోయి, అన్నం నీళ్లు లేకుండా తిరుగుతా ఉంటే, మాష్టారు గారు ఒకసారి ఎదురై 'ఏం అల్లా ఉన్నావు? ఏం జరిగింది? చెప్పు గోపాలం!' అని అడిగారమ్మా. దుఃఖం పొంగు కొచ్చింది. అంతా చెప్పేసాను. అంతే. నా భుజం తట్టి 'భయ పడకు' అన్నారు. ఇకనంతే, ఆయన నన్ను ఎంట బెట్టుకుని ఎక్కని ఆపీసు లేదు. దిగని ఆపీసు లేదు. అర్జీల మీద అర్జీలు కొట్టేసారు. అంతా వారే చూసుకున్నారు. ఆ మారాజు ఈతోట మళ్లా నాకు ఇప్పిచ్చేసాడు. శచ్చి ఏ లోకంలో ఉండారో శల్లగా ఉండాల. ఇయాళ మళ్లా అన్నం తింటూ ఉండాం'' అన్నాడు తృప్తిగా చుట్ట ముట్టిస్తూ.

''ఇంత నాకు తెలియనే తెలియదు నాయనా. అమ్మగారు కూడా శానా మంచోరు'' అంది సిరి దేవి సంతోషంగా.

''నేను రేపు ఎల్లి ఆయమ్మ గారికి ఒక దణ్ణం పెట్టుకుని వస్తాను'' అన్నాడు గోపాలం.

''అదేంటి నాయనా, ఒక్క సారి దణ్ణం పెట్టుకుని వచ్చేస్తే నీకు మనస్సు నెమ్మది అవుద్దే గాని ఆ అయ్యగారికి ఏంటి లాబం ? ఆయన మనకి ఎంత చేసారు ? ఆయమ్మ కష్టానికి మనం అవ్వద్దా ?'' అడిగింది సిరి దేవి పాలు తీసుకుని కాయడానికి లోపలికి వెళుతూ.

''పెద్ద మాట శెప్పావమ్మా. అదీ నిజమే. నిన్ను చదివింది మంచి దయింది'' అన్నాడు గోపాలం తృప్తిగా.

''అసలు ఇన్నాళ్లు నువ్వా ఎందుకు చూడలేదు నాయనా, వారిని?'' అడిగింది, అకస్మాత్తుగా ఆలోచన తట్టి, గుమ్మంలోనే ఆగి పోయి. ''అదా అమ్మా? మీ అమ్మకి తీరని జబ్బు చేసింది. అపుడు నాకు పిచ్చి పట్టుద్దనుకున్నా. ఒక దుష్ట అలవాటు చేసుకున్నా కదా! తాగినోడు అంటే వారికి అసయ్యం ఏసుద్దని నేను ఎల్లలే. మొకం చెల్ల లేదమ్మా'' అన్నాడు అతను. సిగ్గుగా చిరునవ్వుతో ''బయపడ్డాను'' అన్నాడు దిరిగి. వెంటనే కాస్త ఆలకిస్తూ, ''అమ్మా, మొదట నెల్లి గాడికి అన్నం పెట్టెయ్యి, అదిగో దూడతో ఆడతా పాటలు పాడతా ఉండాడు. అన్నం మరిచి పోతాడు. మొదట వాణ్ని తీసుకుని వస్తాను. మనం అన్నీ సావకాశంగా మాట్లాడుకుందాం'' అంటూ టైగర్‌తో పాటు సావిడి కేసి బయులుదేరాడు.

పువ్వు లిచ్చి సిరి దేవి వెళ్లిపోయాక, ఇహను చేసేదేమీ లేక పార్వతమ్మ గుమ్మంలో కొడుకు కోసం ఎదురు చూస్తోంది. కాస్సేపట్లో రాఘవేంద్రరావు తెల్ల చొక్కా, తెల్ల పైజమాతో, చేతి సంచీతో గేటు తెరచుకుని రానే వచ్చేశాడు. పార్వతమ్మకు కడుపు నిండినట్లు అయింది. కొడుకు వచ్చేశాడు. తన ప్రపంచంలో ఏ కొరతా లేదు ఇహను. వస్తూనే "అమ్మా! సాయంత్రం టీ అయినా తాగావా? ఒళ్లు ఎల్లా ఉంది?" అడిగాడు, చేతిలో తోలు బాగ్ అమ్మ చేతికి ఇస్తూ.

"నిక్షేపంలా ఉన్నానురా. నాకేం కొరత? నువ్వేమన్నా టిఫిన్ తిన్నావా?" అడిగింది పార్వతమ్మ ప్రేమతో.

"ఓ, తిన్నాను, బోండాలు. ఇందులో నీ కిష్టమైన తొక్కుడు లడ్డూలు, నాలుగు మామిడి పళ్లూ, ఉన్నాయమ్మా. జీతం కవరు ఇదిగో" అంటూ జేబులో నించి కవరు కూడా తీసి చేతి కిచ్చాడు. చెప్పులు తీసేసి అమ్మకి దగ్గరగా అరుగు మీద కూచున్నాడు. చటుక్కున "ఎక్కడమ్మా చక్కని మల్లిపూల వాసన? మన ఇంటో నించే? దేవుడికీ, నాన్నకీ పెట్టావా? కొన్నావా?" అన్నాడు వంగి ఇంటోకి చూస్తూ, ఆత్రుతగా.

"ఒక పువ్వుల పిల్ల తెచ్చి ఇచ్చిందిరా" అంటూ లేచి వంటింలోకి వెళ్లిం దావిడ కాఫీ తేవడానికి.

"అప్పు బరువై పోతుందేమోనన్న భయమే నమ్మా నాకు, ఒక పక్క. నీకు ఆపరేషన్ అయ్యేవరకూ నాకీ జాగ్రత్త. ఆ తరువాత మనకి ఢోకా లేదు. నిశ్చింతగా బతక వచ్చు" అన్నాడు.

"ఇప్పుడేమి అవసరంరా దానికి?" అందావిడ. "దిగులు పడకు" అని పొడిగించింది.

కాస్సే పయ్యాక స్నానం చేసి భోజనానికి ముందు మామిడి పళ్లు తరుగుతూ "పోనీ గుప్తా గారినే అప్పడుగుదామా అంటే, నేను పనిలో చేరి శానా నెలలు అవ లేదు గదా! పైగా ఆ మొత్తం ఆయనకి ఎక్కువగా కనిపించ వచ్చు. లాభాలు అట్టే లేవు. ఇంకా ఇన్‌కంటాక్స్ కట్ట లేదు. ఒక సంవత్సరం జీతం వెనక వేసుకుని అప్పుడు ఆపరేషన్ అనుక్కుం టున్నానమ్మా" అన్నాడు రాఘవుడు.

"నువ్వు ఏ ఆలోచనలూ పెట్టుకోబోకు తండ్రీ. పరీక్షకు చదువు. ఇంత వరకు భగవంతుడు ఈ మాత్రం నీరు పోస్తున్నాడు, అది చాలు" అంది పార్వతమ్మ అన్నాలు వడ్డిస్తూ.

ఆ రాత్రి అమ్మ పర్కి పక్క వేసిన మంచం మీద పడుక్కుని పుస్తకం తెరిచాడు రాఘవేంద్రరావు. ఎదురుంగా మంచం మీద పక్కకు తిరిగి పడుక్కుంది అమ్మ. పుస్తకం మీదికి పోవడం లేదు మనస్సు. ఏవేవో ఆలోచనలు రాసాగినాయి. అమ్మ ఒళ్లో తల పెట్టుకుని పడుక్కుని ఎన్నాళ్లయిందో! అమ్మకి ఏ మాత్రమూ ప్రయాస ఇవ్వకూడదన్నారు డాక్టర్లు. ఆఫీసులో ఇవ్వాళే ఇన్‌కంటాక్స్ వాళ్ల దగ్గర నించీ అన్ని కాయితాలూ ఈ నెల్లో తెచ్చి ఇవ్వమని ఉత్తరం ఒకటి వచ్చింది. అవ్వన్నీ వెంటనే పూర్తి చేయ మన్నారు గుప్తాగారు. ఇంతా యంపలు దంపలు చేసుకుని చెమటోడ్చి రాస్తే, ఒక చిల్లి గవ్వ అయినా ఎక్కువ ఇస్తాడా అంటే అదీ లేదు. ఇంకో ఉద్యోగం చూచుకుంటేనో? అన్నట్టు ఈవేళ ఆ కాఫీ హోటల్లో ఆ పెద్ద మనిషి చెప్పిన మాట. అదీ బాగానే ఉంది. నా కాఫీ, టిఫిన్ బిల్లు కూడా ఆయనే ఇచ్చేశారే. ఎంత ధనికుడో! ఎన్ని ఉంగరాలు వేళ్లకి! అబ్బ! నా టేబిలు దగ్గరే కూచున్నాడాయన. ఓ నెల నించీ హోటల్లో దారిలో అప్పుడప్పుడు కనిపిస్తూనే ఉన్నాడాయన. ఉపకారి. సాయంత్రం గుప్తాగారి ఆఫీసు పని అయిన తరువాత, ఒక గంట ఆయనకి పనిచేస్తే, ఆయన కంటే చాలా ఎక్కువ ఇస్తానన్నాడు. చాలా దయగా మాట్లాడాడు. నాలుగు పిక్కలు ఇప్పుడే వెనక వేసుకోవాల అని సలహా కూడా ఇచ్చాడు. నిజమే, ఆయన చెప్పింది మంచి మాటే. ఆపనీ ఈ పనీ కూడా చేస్తే ఒళ్లు పాడవుతుందని అమ్మ ఒప్పుకోదే! ... అలా కళ్లు మూతలు పడ్డాయి.

మరు నాడు రాఘవుణ్ని ఆఫీసుకి పంపిన తరువాత నిమ్మళంగా అంట్లు నూతి కింద వేసి తడపడానికి గుడ్డలు తీస్తున్నది పార్వతమ్మ. ఒక జాము పొద్దు ఎక్కింది.

"అమ్మ గారూ, మా నాయన ఒచ్చా డండి" అంది సిరి దేవి గుమ్మం దగ్గర.

పార్వతమ్మ వెనక్కి తిరిగి చూచి, నవ్వు ముఖంతో చేతిలో గుడ్డలతోనే, గుమ్మంలోకి వచ్చింది.

"అమ్మ గారూ, దణ్ణాలండి" అన్నాడు గోపాలం. రెండు చేతులూ జోడించి.

"నమస్కారం" అరుగు చూపించి, ఇట్టా కూచోండి ఇద్దరూ" అన్నది పార్వతమ్మ, తనూ తలుపు నానుక్కుని కింద కూచుంటూ. తండ్రీ, కూతురూ,

గుమ్మం కింద మెట్లమీదనే కూచున్నారు సర్దుకుని, పార్వతమ్మకు ఎదురుంగా "పరవా లేదులెండి" అంటూ.

"నిన్నెక్కడో చాలాసార్లు చూచినట్టుందయ్యా' అన్నది పార్వతమ్మ, ఆలోచనగా.

"మరేనండి అమ్మా. నా పేరు గోపాలం అండి. అమ్మగారి చేతి కాఫీ, ఈ అరుగు మీదనే నేను నెన్ని సార్లు తాగానో నాకే లెక్క రాటంలే"అన్నాడు గోపాలం.

"అన్నీ మన రోజు లవుతయ్యా మరి?" అందావిడ.

"ఈ అరుగుల నిండా సరస్వతి నాట్యం చేస్తా ఉండాదండి. ఎంత మంచి బీద సాదలకి అయ్యగారు ఫ్రీగా ట్యూషన్లు చెప్తా ఉండే ఓరండి! మాకు అదృష్టం లేదు లెండి. వారు గనక బతికే ఉండేట్టయితే సిరి దేవిని ఎస్. ఎస్. ఎల్.సి. పరీక్షకి కట్టిద్దురు. ఇంక ఇప్పుడు ఏంవనుకుంటే ఏం లాబం లెండి! దొంగలు బడ్డా ఆరు నెలలకి కుక్కలు మొరిగినయ్యంట. అయ్య గోరు నన్నెంట పెట్టుకుని తిరిగి తిరిగి నన్ను గట్టెక్కిచ్చా రండి' అన్నాడు గోపాలం ఏక ధాటిగా. "ఉండండి అమ్మ గారు" అంటూ చటుక్కున గోపాలం లేచి విసురుగా గేటు దగ్గరికి వెళ్ళి తన సైకిల్ హేండిల్ బార్‌కు తగిలించిన ప్లాస్టిక్ బాగ్ తెచ్చి, అమ్మగారి ముందరపెడుతూ, "అమ్మా, ఇందులో బుడ్డి చెంబుతో పాలు ఉండాయండి, కాశిని. నాలుగు బెండకాయలు కూడా ఉండా యండి. ఇయ్యి కాస్త లోపల పెట్టిచ్చండి" అన్నాడు వినయంగా.

"ఎందుకయ్యా ఇవ్వన్నీ?" అంది పార్వతమ్మ మందలించినట్టు.

"అమ్మా, ఏడాకుల బెండండి, ఇప్పుడు వానా రాటంలే. నాటు కాయ మాయి రుశి అండి" అన్నాడు గోపాలం.

"అల్లాగా? పొద్దున్న అబ్బాయి పాలు తెచ్చాడు గదా" అంది పార్వతమ్మ.

"అబ్బాయి గారితో ఇంక మీదట పాలు తేఒద్దని శెప్పండి. మా బుర్రావు తోటలో పచ్చగడ్డి తిని బాగా పాలిస్తా ఉండా దండి. మీ అసువంటి పెద్దోళ్లకీ, మాకూ వాడికలకీ కూడా సరిపోతాయండి. పాదులు పెట్టా నండి. కూరాకులు కూడా అబ్బాయి గారిని కొనొద్దని చెప్పండి అమ్మగారు" అన్నాడు గోపాలం.

"ఎందుకయ్యా మా ఇద్దరికీ ఎన్ని కావాలి. నువ్వెందుకు శ్రమ పడతావు ఇట్లా?'' అంది ఆవిడ మళ్లా.

"అందుకే నండి అమ్మా, ఆ కాసిని పాలు. రెండు కూరాకులు బయట ఎందుకు కొనాల అనేనండి. కావలిస్తే అబ్బాయి గారు పట్టం పుచ్చుకుని పెద్ద శదువులు శదివి పెద్ద ఉద్యోగస్తుడయ్యాక నాయుననే డబ్బిచ్చి కొనమునండి. మొదట శదవమనండి, అబ్బాయి గారిని. ఇంక ఏ మాటా ఒద్దాయనికి. ఇంటి పనంతా నేను శూసుకుంటాను. రేషన్ను, పించనూ, మందులూ, ఆ బయట పనంతా నాకు ఒదలండి, పాలిచ్చి ఒచ్చాక నాకింకే పనే లేదు. తోటలో కూశోటమే. ఇంక పాసి పని అంటారు - అది సిరి దేవికి ఇదలండి. అమ్మగారు, మాయి సుబ్బరం అండీ మమ్మాయికి. మీకు ఒంట్లో బాగుండటం లేదంట. సిరి దేవి అంతా శెప్పింది లెండి..." అంటూ ఉండంగా.

"పాచి పని ఎంత పనయ్యా ఇద్దరి ప్రాణానికి?" అడ్డు తగిలింది. పార్వతమ్మ. "పైగా నాకేమీ పెద్ద జబ్బు కాదుగా. తిరుగుతున్నాను గదా' అంది తిరిగి.

"ఆ గుండెల్లో జబ్బులు పని ఎక్కువ చేస్తే జాస్తి అవుద్దండీ. ఇంతకీ సిరి దేవికి ఏమీ పని లేదండి. ఒంటరిగా ఆ తోటలో ఒక్కత్తే పడి ఉంటాదండి. మీ బోటి పెద్ద దిక్కు కూడా మాడా ఉంటే దాని క్కూడా బుద్ది మతి ఎక్కువవు తాదిగదాండి. పైగా అది మా బుణం గదాండి. ఎంతో చెయ్యాలని ఉండా దండి నాకు...." గుక్క తిప్పకుండా అనేశాడు గోపాలం.

"అయ్యొయ్యో!" అందావిడ అడ్డు తగులుతూ.

"మీరు ఒద్దని మాత్రం అనకండి అమ్మగారు' అన్నాడు గోపాలం. వెంటనే "అమ్మా సిరి దేవీ! ఆ నూతి దగ్గర ఉన్న పప్పు గిన్నె, కళాయి, గట్రా అన్నీ సుబ్బరంగా తోమేశెయి. గుడ్డలన్నీ బాగా గుంజి జాడిచ్చి ఆరేశెయ్యి. బక్కెట్లన్నీ కడిగి నీళ్లు తోడి నింపెయ్యి" అన్నాడు.

"సరే నాయునా" అంటూ నవ్వు ముఖంతో లేచింది సిరి దేవి.

"నువ్వు తోటలో పని అవ్వంగానే వచ్చెయ్యి ఇక్కడికి. పొద్దున్నా, సాయంత్రమూ. ఇక్కడ అమ్మగారికి అన్ని పనులూ చేసి మరీ తోటకి రా తెలిసిందా?" పొడిగించాడు గోపాలం.

"అమ్మ గారూ! రేపు నేను వచ్చి అబ్బాయి గారితో సెప్పుకుంటా లెండి. నే నిక్కడికి వస్తా ఉండే రోజుల్లో బాబు చిన్నాయనమ్మా" అన్నాడు చిరునవ్వుతో.

ఆ సాయంత్రం రాఘవుడు ఆఫీసు నించి వచ్చి, అమ్మ చేతి కాఫీ వంగి అందుకోబోయి నట్టింట్లో శిబ్బిలో బెండకాయలు చూచి, "అమ్మా, అన్ని బెండ కాయలు ఎందుకమ్మా కొన్నావు?" అని అడిగాడు, కాస్త ఆశ్చర్యంగా.

"అయ్యో! ఏం చెప్పమంటావురా. పొద్దున్న ఆ పువ్వు లమ్మాయి, వాళ్ల నాన్న గోపాలం వచ్చారు. మనం అంతా అతనికి బాగా తెలుసుట" అని మొదలెట్టి జరిగిన దంతా చెప్పింది. "నాకు ఊపిరాడ నిస్తేనా? ఎంత చెప్పినా వినలేదురా, నాకు డొక్కాపిక్కాడ లేదు. అసలు నన్ను మాట్లాడనిస్తేగా. కాని ఎంత మంచి వాడో అతను" అంది అమ్మ.

"ఈ గోపాలం గారు నన్నే ఆయనకి, ఋణగ్రస్తుణ్ని చేస్తున్నాడే!" అన్నాడు చిరునవ్వుతో. కాఫీ తాగుతూ రాఘవుడు - కాస్త మనస్సు బాధతో.

"సరి పోయిందిలే. వాళ్లే మీ నాన్న గారికి ఋణగ్రస్తులమని గదా వా ళ్లంటున్నది. ఇంతకీ నీతో రేపు పొద్దున్న వచ్చి మాట్లాడతాడుటలే గోపాలం" అంది అమ్మ.

"రేపా? రేపు వీలుండదమ్మా. ఆఫీసులో చాలా లెక్కలు గవర్నమెంటుకు అప్పజెప్పవలసినవి ఉన్నాయి. అవి అత్యవసరం అని, కొన్నాళ్ల పాటు నన్ను చీకటితోనే ఆఫీసుకు రమ్మన్నారు గుప్తాగారు. అది నీకు కష్టం కదా అమ్మా అనే ఆలోచిస్తున్నాను" అన్నాడు అబ్బాయి.

"అదేమీ కష్టం లేదురా నాకు. పొద్దున్నే లేచి రేపు చపాతీలు చేసేస్తాను. బెండ కాయ కూర, పప్పు అన్నం కట్టేస్తాను. చపాతీలలో మాగాయ పెడతాను." అంది అమ్మ సంతోషంగా.

"మరి పాపం గోపాలం గారు....?" అడిగాడు.

"దానికేమీ భయం లేదురా. మనిషి చాలా మంచి వాడు. నేను జరిగిన దంతా చెబుతాను. వింటాడు. నిన్ను ఇంకో రోజు చూస్తాడులే ఈ పనుల హడ్డడీ అవనియ్యి" అంది పార్వతమ్మ.

"అమ్మా, ఈ సమయానికే ఆ గోపాలంగారు సహాయం చెయ్యటం మన అదృష్టం. లేకపోతే ఈ పనులు ఇల్లా మీద పడినందు వల్ల కాళ్లు, చేతులు విరగ్గొట్టు కుందును" అన్నాడు రాఘవుడు తృప్తిగా.

"మంచి కుటుంబంరా వాళ్లు. అలారమ్ నాలుగున్నర గంటలకే పెట్టు రాత్రికి. ఇప్పుడు స్నానం చేసిరా. పెందలాడే నిద్ర పో. పని ఎక్కువ గదా మరి!" అంది అమ్మ.

ఆ తెలవారు జాము అలారమ్ శబ్దానికి పార్వతమ్మ లేచి, స్నానం చేసి దీపారాధన చేసుకుని, పెద్ద గదిలో లైటు వేసింది, బెండ కాయల కోసం. ఆ లైటు వెలుగులో బైట కిటికీలో తళతళ లాడుతున్న కంచు చెంబు నిండా గోరు వెచ్చని నురగ కమ్మిన పాలు కనిపించినయి. 'నిద్రలు భిన్నం కాకూడదని గాబోలు గోపాలం, నిశ్శబ్దంగా పాలు పెట్టేసి పోయాడు" అనుక్కుంటూ, అవ్వి కూడా తీసుకుని వంటింటోకి వెళ్లింది.

జాడ వెలుగులు రాక ముందే రాఘవేంద్రరావు ఆఫీసుకి బయలుదేరాడు.

అమ్మ వంటింటో సామాన్లు సర్ది పెట్టేసరికల్లా, తోటలో పని ముగించుకుని సిరి దేవి వచ్చేసింది.

ఒక వారం గడిచింది. పార్వతమ్మకు ఏమీ పని లేక పోయింది. వంట తప్ప. అబ్బాయి ఆదివారాలు కూడా ఆఫీసుకి వెళ్ల వలసి వస్తోంది.

ఆనాటి సాయంత్రం రాఘవేంద్రరావు ఆఫీసు నించి వచ్చే టప్పటికి పిండార పోసినట్టా వెన్నెల. గేటు దగ్గర నించీ ఇంటి గుమ్మం వరకూ కళ్లాపు చల్లిన తడి ఇంకా ఆరలే. ఆ తడి నేల మీద వరుసగ్గా దగ్గర దగ్గరగా పెద్ద పెద్ద ముగ్గులు వేసి ఉన్నాయి. ఆ వెన్నెల వెలుగులో నల్లటి తడి నేలలో తెల్లటి ముగ్గులు చూస్తుంటే, మనస్సు ఉప్పొంగి పోయింది. ఇంటికి వస్తూనే, "అమ్మా, ఇల్లంతా కలకల లాడుతూందే- ఏదో పండగలాగు" అన్నాడు.

అమ్మ వంటింటో నించీ వస్తూనే "ఈ వేళ పౌర్ణమి కదుటరా. ఆది వారం కూడానా, సిరి దేవి పండగ చేసింది. గోధుమ రవ్వ పాలతో ప్రసాదం చేశాను" అంది.

"అమ్మా, నువ్వు బాగున్నప్పుడు, నాన్న గారున్న రోజులు జ్ఞాపకం వస్తున్నాయి" అన్నాడు సంచీ మేజా మీద పెడుతూ.

"ఇప్పుడు సిరి దేవి ఉంది గదుటరా చెయ్యడానికి. అబ్బ! దాని చేతులు ఏం

తిరుగుతాయిరా బాబూ. వేసిన ముగ్గు వెయ్యదు. వేళ్లు మహా నిపుణం. ఉండు కాఫీ తెస్తాను'' అని వెళ్లింది లోపలికి తిరిగి.

రోజులు గడిచినట్టే తెలియడం లే. గడుస్తూనే ఉన్నాయి. ఒకనాటి సాయంత్రం సిరి దేవి పని అంతా ముగించుకొని తన ఇంటికి బయలుదేరింది. పార్వతమ్మకూ ఏమీ తోచటం లేదు. ఆ రోజు. ఆ మాటా ఈమాటా చెబుతూ సిరి దేవితో పాటు గేటు వరకూ నడిచి వచ్చింది, కబుర్లతో. ''చాలా పొద్దు పోయిందే పిల్లా'' అన్నది గేటు ముందర ఆగి.

''మరే నండమ్మా'' అంటూ రెండడుగులు ముందరకేసింది. నిమ్మళంగా. ఒక్క క్షణం అల్లాగే ఆగి వెనక్కి తిరిగి ''అమ్మా, మీరు లోపలికి వెళ్లండి'' అంది బతిమాలినట్లు.

''అదేమిటి? ఏం?'' అంది పార్వతమ్మ ఆశ్చర్యంగా. ఆవిడ కేమీ అర్థం కాలేదు.

''మీ రిక్కడ నుంచుంటే మిమ్మల్ని ఒదిలి నేను వెళ్ల లేను'' అంది సిరి దేవి.

పార్వతమ్మ ఆనందమూ, తృప్తీ తొణికిస లాడుతూ, చిన్నగా నవ్వు ముఖం పెట్టింది. ''ఎంత మెత్తని గుండే పిల్లా నీది!'' అనుకుంటూ. నిమ్మళంగా వెనక్కి తిరిగింది ''ఇటువంటి పిల్ల తల్లికి నోచుకోలేదు'' అని మనస్సులో అనుకుంటూ, బాధగా.

ఇలా చల్లగా ఓ వారం పదిరోజులు గడిచాక, ఒకనాడు గుళ్లో ఉత్సవాలు జరుగుతూన్నాయి. భోజనా లయ్యాక సిరి దేవిని సైకిల్ మీద వెనక ఎక్కించుకుని, గోపాలం గుడికి బయలుదేరాడు. తిరుగుళ్ళు, తతంగాలూ, సేవలూ వగైరా అయ్యే టప్పటికి, అక్కడే 11 గంట లయ్యింది రాత్రి. ''ఈ ప్రసాదం అమ్మ గారిని లేపి వారింటో ఇచ్చి మరీ వెళదా మమ్మా'' అన్నాడు గోపాలం.

ఇద్దరూ సైకిల్ ఎక్కి పార్వతమ్మ ఇంటికి బయలుదేరారు. ఇంటికి కాస్త సమీపానికి వచ్చేటప్పటికి, ''అదేమిటి నాయనా, అమ్మ గారి ఇంట్లో ఇంకా దీపం ఉందే? అదిగో గుమ్మంలో వెలుగు'' అంది ఆశ్చర్యంగా సిరి దేవి. ఒక్క నిమిషంలో ఇంటి దగ్గరికి వచ్చే సరికి పార్వతమ్మ గొంతు వినిపించింది - గాభరాగా, గట్టిగా.

A C.No. 97183